

Ihesi

Testua eta argazkiak:

GORKA AZKARATE

Euskal Herria ezagutuz: Valderejo (Araba)

Kontrastez beteriko natur
gunea da Valderejo:
arroila ikusgarriak,
kare-haitzezko mendi
malkartsuak, mendien magaletan
hedatzen diren baso itxiak...

Saiaren erreinuko haitzetan gora

LALASTRA, Lahoz, Ribera eta Villamardones herriak daude Valderejoko Natur Parkearen mugen barnean. Aurreneko bietan oraindik ere jendea bizi da, Riberan eta Villamardonesen inor ez. Lalastran Natur Parkearen Interpretazio Gunea kokatu zuten orain gutxi, eta bizitzaren hauspoa Lahozen baino nabarmenagoa da han, turismoaren bultzadaren eraginez nagusiki.

Klimari dagokionez, bada Valderejon nabarmentzeko moduko berezitasun garrantzitsua, ingurua berezi bilakatzen duena: eremu honetan klima kontinentalak eta atlantikoak talka egiten dute, eta mikroklima berezia sortzen da bertan, urte osoan zehar prezipitazioak noiznahi izaten direlarik eta oszilazio termikoak ere bai. Fenomeno hori mesedegarria da berdetasuna eta kolore biziak uneoro puri-purian mantentzeko.

Landaredia aldetik oso eremu aberatsa da Valderejo, eta baita

fauna aldetik ere. Aipagarriak dira sai arreak inguruotan dauzkan koloniak. Horiek babeste aldera, parkeko zenbait zatitan ibiltzea debekaturik dago urteko sasoi jakinetan. Horren guztiaren informazioa, Lalastrako interpretazio gunean jasoko du bisitariak.

Valderejoko haranean orotariko txangoak egitea da posible, txangozalearen nahiaren eta ahalmenaren arabera. Ondorengo lerroetan, aukera horietako bi aurkeztuko ditugu. Lehena paisaia aberatseko ibilbide zirkularra da, Vallegrullerko tontorretik igarotzen dena. Bigarrenak Karria haitzera eramango gaitu, Euskal Herriko mendirik basenetakoa den horretara. Norberak aukera dezala, bat edo beste. Biak ere gomendagarriak oso, eta aho zapore gozoa utziko digutenak.

Vallegrull eta Puron ibaiaren arroila

Lalastratik abiatu (913 m), Vallegrull gailurrera igo, eta Puron

ibaiaren arroila zeharkatuz berriz ere, Lalastrara itzultzen den ibilbide zirkularra Valderejo ezagutzeko egin daitekeen ibilbiderik aproposena da. Lalastratik gaur egun biztanlerik ez duen Villamardones herrixkara bidean, errota bat utziko dugu ezkerrean, eta bizkor ailegatuko gara Villamardonesera. Igoera labur baten ostean, lepoxa batera helduko gara, zeinetan ur putzu bat dagoen. Gailurreria jarraitu besterik ez dugu egin behar izango, Vallegrull tontorrera iritsi arte (1.226 m).

Bada beste igoera bide interesgarri bat, abiapuntu bera duena. Villamardones herrixkarako bideari segi beharrean, ordea, Lahoz aldera joko dugu kasu honetan, segidan San Lorentzo ermitara (1.111 m) doan bideari jarraitzeko (San Lorentzoko ermitara Villamardonesetik ailegatzea ere posible da). San Lorentzoko ermitatik Valderejoko haranaren ikuspegi ederraz gozatzeko aukera izango dugu.

Valderejoko haranean bat egiten dute mendi zorrotzek eta larre berdeek.

Vallegrulleko tontorretik, bestalde, parez pare izango dugu Karria haitza, mendigune benetan erakargarria.

Vallegrulleko tontorra atzean utzi eta gailurrerari segituko diogu hego-ekialderantz, ikuspegi ederrez gozatuz betiere. Ez da zaila, Valderejo natur parke zergatik izendatu zuten igartzea (1992an jaso zuen izendapena). Paisaia ikusgarriari bertako fauna eta landaredia berezia gehitu behar zaizkio; izan ere, bertan dago Euskal Herriko sai arre kolonia garrantzitsuenetakoa, eta otsoaren presentzia ere, onerako eta txarrerako, nabarmena da inguruotan.

Poliki-poliki altuera galdu, eta parean dugun Santa Ana gailur

nabarmenaren eta zeharkatzen ari garen Vallegrulleko gandorren artean dagoen atakara iritsiko gara, Herraneko haitzartera. Bazter honetan, Puron ibaiaren sigisagek, hainbat ur-jauzi txikiz jantziak, irudi ikusgarrienak eskainiko dizkigute. Igarobide honek nolabaiteko garrantzia izan bide zuen erromatarren garaian, antzinako aztarnarik bada-eta inguru horietan. Errekaren ibilguari segika, erraz iritsiko gara Ribera izeneko herrixka despoblatura. Gure arreta piztuko du harkaitz baten gainean juxtu kokatzen den San Esteban elizak.

Riberatik Lalastrarako bidea osatzea baino ez zaigu faltako

txango honi amaiera emateko. Horma harritsu batek gidatuko gaitu lehen zatian, eta ondoren, errekaren ibilgua jarraitu besterik ez dugu egin behar izango. Villamardonesera iritsiko gara lehenik, eta Lalastrara segidan. Ibilbide honek ez du inolako aldaketarik jasan eremua natur parke izendatu zenetik, eta paisaia aldetik oso aberatsa da.

Karria haitza: orotariko aukerak

Karria edo Gobeia haitza, haranari berari ere izena eman dion mendia, Euskal Herriko gailurrik basenetakoa da, hainbat ertz zorrotzek ebakia eta igoera errazegirik gabekoa. Beren burua txangozale soiltzat duten horiek

Karria haitzera igotzeko azkeneko metroetan, katearen laguntza izango dugu. Hala iritsiko gara benetan zorrotza den gailurrera.

izerdi pixka bat isuri beharko dute, Araba Burgosetik bereizten duen mugan bertan kokaturik dagoen mendigune latz honetako punturik garaienera helduko badira (1.130 m).

Gaztelako lurretan kokaturik dagoen Arroyo de San Zadornil herrixkatik abiatzen da Karria haitzera igotzen den bide arrunta, mendizaleek gehienetan erabiltzen dutena eta oztopo gutxien jartzen dituen. Igoerako zatirik bertikalena gainditzeko, burdinazko hainbat ziri eta kate bat daude paretari itsatsirik, gisa honetako eremuetan trebetasun handiegirik ez duten mendizaleak erosoago molda daitezten. Badira, bestalde, mendia era honetako hornigaiz janztearen aurka dauden mendizaleak ere, mendiak berak jartzen dituen baldintzak

artifizialki ezabatzen dituztela-eta. Kontuak kontu, txangozale batek baino gehiagok lasai hartu ahal izango du arnasa, Karria haitzeko eremu bertikal horretara inguratu eta burdinazko katearen laguntzaz igotzeko aukera daukela ikustean.

Karria edo Gobeia haitzaren ekialdeko gailurreria lerdena, haitzean eginiko zulo batek zeharkatzen du alderik alde. Kondairak dioenaren arabera, Korroko biztanleek egin omen zuten zulo hau, arrautzak jaurtitzearen jaurtitzear, Arroyo de San Zadornileko elizako ordularia ikusi nahi zutela-eta. Ez da ahaztu behar Karria haitzak berak banatzen dituela Arroyo de San Zadornil eta Korro, lehena haitzaren hegoaldean eta bigarrena iparraldean, Gaztelako lurretan lehena eta

Arabaren bigarrena. Bada beste bitxikeriarik mendigune berezi honetan: gailurreriako ekialdeko tontorretako batek Rueda Mediodía (1.129 m) izena hartzen du. Antza denez, ahurtasun bat dago juxtu kokapen horretan, zeina eguzkiak erabat argitzen duen eguerdi partean; hori litzateke toponimo bitxi horren jatorria.

Karria haitzera igotzeko ohiko bide, esan bezala, Arroyo de San Zadornil (708 m) herritik abiatzen da; Karria haitzeko puntu gorenak 1.130 metroko garaiera duela kontuan hartuz, ez da gehiegizkoa gainditu beharreko pendiza, eta ez dugu denbora gehiegi beharko tontorrera heltzeko: ordu eta erdi inguru nahikoa izango da. Tentsioz beteriko ordu eta erdia izango da, hori bai. Nabarmena da herritik abiatzen

FITXA TEKNIKOA		
LUZERA 16 kilometro (Vallegrulleko itzulia)	ZAILTASUNA ●●●●○	OHARRA Vallegrulleko itzulia osatzen duen ibilbideak ez du aparteko zailtasun teknikorik. Bestelakoa da, ordea, Karria haitzerako igoera: bide arruntaren azkeneko zatian kate bati heldu beharko diogu gora egiteko (zailagoa da jaitea igotzea baino). Ez da komeni eguraldi txarrekin abiatzea. Ibilbide arrunta ez den gailurreriako gainerako zeharkaldiek, mendian nolabaiteko eskarmentua eskatzen dute.
DESNIBELA 950 metro inguruko igoera metatua	DENBORA 4 ordu inguru + atsedena	

Vallegrulleko tontorretik gertu, labar zorabiagarriak haranaren gainean.

den bidexka, eskuinerantz lehenik, eta ezkererantz ondoren, haitzaren oinarrira zuzen-zuzenean, hainbat margo ikurri eta beste hainbeste harrespili segika. Berehala egingo dugu tximinia pikoanarekin topo, eta bitan pentsatu gabe, katea gogor heldu eta arretaz egingo dugu gorantz, harik eta Karria haitzaren ipar-mendebaldeko gailurreria zora-biagarriara heldu arte. Kontu handiz, sobera zapalduko xenda jarraitu baino ez dugu egin beharko, Karria edo Gobeia haitzaren gailurrera iristeko (1.130 m). Vallegrull, Recuenco, Mota, Cueto eta Gaubea haraneko gainerako gailur garrantzitsu guztiak begien bistan izango ditugu, eta baita ere, nola ez, Valderejo-

ko haran ezkutua, Euskal Herriko altxor gordeetako bat.

Nolabaiteko maila teknikoa izan dezaketen era honetako txangoetan, igotzea bera baino zailagoa gerta daiteke jaitea. Hori horrela izanik, tximiniaren jaitiera kontu handiz egitea eskatzen dugu, eta mendian eskarmentu handiegirik ez duten horiek sokaz lotu eta rappel koxkor bat eginaz jaitea komeni da, zer gerta ere. Txango motza, baina nekez ezabatuko zaigun oroitzapena utziko diguna, zalan-tzarik gabe.

Karria tontorretik, gailurreriak mendebalderantz jarraitzen du, Arrayuelas puntaraino (1.128 m), Los Grojos lepoa igaroz (1.080 m). Gailurreria hau eskalada gus-

tagarri bat eginaz gaintu badaiteteke ere, Arrayuelas tontorra bada helmuga, bizkor heldu gaitzke bertara, harresia hegoaldeko inguratu eta Los Grojos lepora ailegatuz, non gailurreriaren zailtasun guztiak amaitzen diren. Arrayuelas gailurrera erraz iritsiko gara, isurialdez aldatu eta gurutze baten albotik igaroz. Beste eskalada bide interesgarriak ere eskaintzen ditu Karria haitzak; hala nola, hego-ekialdeko ertza-zailtasun handirik gabekoa, baina oso aereo-a, ipar-mendebaldeko ertza, ez aurrekoa bezain dotorea, baina Karria haitzeko tontor guztiak lotzeko aukera eskaintzen duena gailurreriatik jaitsi gabe, edo Pitxe eskalada bide ezaguna, Karria haitzaren hego-mendebaldeko horman dagoen eta 160 metro luze den eskalada bide ederra, erdi mailako zailtasun teknikoa duena. ■

CHILLIDA LEKU MUSEOA

Jauregi Auzoa 66 E • 20120 HERNANI • T 943 33 60 06
chillida@museochillidaleku.com • www.museochillidaleku.com

Olatzea
Lenda Harria • Wood Rural

Hotela
Errota kalea s/g
31839 Arbizu (Nafarroa)
Tel.: 948 46 18 76
Fax: 948 46 18 77
info@hotelolatzea.com
www.hotelolatzea.com

Jateokoa
Tel.: 948 46 18 84
restaurants@hotelolatzea.com